

PROF. DR HAB. HELENA ZOLL-ADAMIK
(27.03.1931–8.09.2000)

W dniu 8 września 2000 r. odeszła niespodziewanie, w pełni sił twórczych, prof. dr hab. Helena Zoll-Adamikowa, wieloletni pracownik naukowy Instytutu Archeologii i Etnologii (do końca 1991 r. — Instytut Historii Kultury Materialnej) Polskiej Akademii Nauk¹.

Urodziła się 27 marca 1931 r. w Poznaniu. Maturę otrzymała w 1950 r. Studia uniwersyteckie pierwszego stopnia ukończyła w 1953 r. na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w zakresie historii kultury materialnej, a studia drugiego stopnia (tzw. kurs magisterski) — w 1955 r. na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w specjalności archeologia Polski, uzyskując 31 stycznia tego roku dyplom magistra filozofii na podstawie pracy *Wczesnośredniowieczne cmentarzyska Małopolski* napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Witolda Hensla.

W lutym 1968 r. obroniła w Instytucie Historii Kultury Materialnej PAN rozprawę doktorską pt. *Rytuał ciałopalny Słowian na terenie Polski*, której promotorem był prof. dr hab. Witold Hensel, i otrzymała 26 marca tego roku tytuł doktora nauk humanistycznych. W kwietniu 1989 r. nadano Jej stopień naukowy doktora habilitowanego nauk humanistycznych na podstawie dwóch prac: *Wczesnośredniowieczne cmentarzyska szkieletowe Małopolski, cz. II. Analiza* [49]² oraz *Przyczyny i formy recepcji rytuału szkieletowego u Słowian nadbałtyckich we wczesnym średniowieczu* [95]. 28 marca 2000 r. uzyskała stopień naukowy profesora nauk humanistycznych.

Już w czasie studiów podjęła pracę w Muzeum Archeologicznym Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, gdzie była zatrudniona w charakterze asystenta stypendysty (1950–1953). Następnie pracowała na stanowisku adiunkta w Pracowni Archeologicznej Kierownictwa Odnowienia Zamku Królewskiego na Wawelu (1.07.1955–31.05.1962), a od 1 czerwca 1962 r. aż do śmierci w Instytucie Archeologii i Etnologii PAN (do końca 1991 r. IHKM PAN): do 31 marca 1992 r. w Zakładzie Archeologii Małopolski w Krakowie, który od 1 kwietnia tego roku został przekształcony w Oddział Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Krakowie. W czasie swojej pracy w Instytucie przeszła wszystkie szczeble kariery zawodowej będąc zatrudniona kolejno na stanowiskach: starszego asystenta (1.06.1962–1968), adiunkta (1968–1989), docenta (1989–31.06.2000) i profesora (od 1.07.2000 r. do śmierci).

¹ Życiorys oraz bibliografię prac prof. dr hab. Heleny Zoll-Adamikowej opracowano na podstawie dokumentów z Jej przewodów: doktorskiego, habilitacyjnego i profesorskiego przechowywanych w Samodzielnej Pracowni Dokumentacji Naukowej i Archiwalnej Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

² Liczby w nawiasach odpowiadają numerom pozycji bibliograficznych zamieszczonych w bibliografii H. Zoll-Adamikowej, znajdującej się w drugiej części niniejszego nekrologu.

Zainteresowania badawcze prof. H. Zoll-Adamikowej koncentrowały się wokół trzech grup zagadnień: 1. wczesnośredniowiecznego obrządku pogrzebowego Słowian, 2. problematyki dotyczącej grodzisk ziem krakowskiej, a zwłaszcza grodziska w Stradowie, 3. typologii i chronologii wybranych, diagnostycznych dla datowania, zabytków wczesnośredniowiecznych.

Szczególnie obszerny jest Jej dorobek w zakresie pierwszej grupy tematycznej³. Obejmuje on badania zarówno nad kremacją, jak i inhumacją, zwłaszcza Słowian.

Nowe źródła, pozyskane dzięki prowadzonym przez nią systematycznym badaniom wykopaliskowym na cmentarzyskach kurhanowych w Kornatce (stanowiska I i II) oraz Guciowie (stanowiska V i IX), poznaniu z autopsji materiałów z cmentarzysk słowiańskich w Rumunii i byłej Czechosłowacji oraz analizie średniowiecznych przekazów pisanych, poszerzyły w zasadniczy sposób podstawę wnioskowania. Okoliczność ta oraz zastosowana przez prof. Adamikową metoda analizy i interpretacji tych źródeł przyczyniły się do gruntownej zmiany wcześniejszych poglądów i do odtworzenia zabiegów rytualnych stanowiących istotne etapy obrządku pogrzebowego, a także pozwoliły na sformułowanie wniosków dotyczących szerszej problematyki etnicznej i społecznej. I tak, m.in. stwierdziła istnienie trzech głównych faz rozwoju obrządku ciałaopalnego u większości plemion słowiańskich, wyróżniła w obrębie wczesnośredniowiecznej Słowiańszczyzny kilka dużych stref o wspólnych cechach tego obrządku, które należy wiązać nie tyle z podziałem na małe plemiona, ile ze wspólnotą wielkich ugrupowań, związków plemion, część zaś stref z oddziaływaniem idei sepulkralnych obcych etnicznie populacji, udowodniła na podstawie materiałów archeologicznych istnienie sugerowanej przez źródła pisane, na kurhanowej formy pochówka, dominującej w drugiej fazie rozwoju rytuału ciałaopalnego w południowej części Słowiańszczyzny zachodniej.

Badania prowadzone przez H. Zoll-Adamikową nad inhumacją pozwoliły Jej na wysunięcie wniosku, że geneza i upowszechnienie inhumacji u ludów słowiańskich są wynikiem bezpośredniego lub pośredniego oddziaływania religii chrześcijańskiej i jej eschatologii; stwierdziła też zarysowywanie się na ziemiach słowiańskich dwóch stref o odmiennych formach recepcji rytuału szkieletowego będących rezultatem oddziaływań różnych organizmów kościelnych: o charakterze misyjnym (Pomorze, Górne Łużyce) bądź państwowym (reszta Słowiańszczyzny). Jej zdaniem, specyficzne cechy modelu misyjnego na południowych wybrzeżach Bałtyku można tylko częściowo wyjaśnić konkretną sytuacją polityczno-ideologiczną tych ziem. Według Niej pozornie niezrozumiałe zjawisko masowej recepcji inhumacji na 100–150 lat przed formalną, trwałą konwersją, zwłaszcza przez Wieletoń i Pomorzan wrogo ustosunkowanych do chrześcijaństwa, było spowodowane zaadaptowaniem u tych plemion rytuału szkieletowego przez rodzime pogaństwo, podobnie jak i wielu innych, przejętych z liturgii chrześcijańskiej elementów kultu, w celu uatrakcyjnienia, zinstytucjonalizowania, religii pogańskiej.

Zebrała też argumenty negujące możliwość chrystianizacji Małopolski przed jej włączeniem w organizm państwa Piastów [161].

Dużo uwagi poświęciła zagadnieniu wyznaczania granic między jednostkami etnicznymi na podstawie różnic w obrządku pogrzebowym (wyróżniła m.in. obszary zajęte przez Słowian oraz przez obce grupy etniczne, np. Awarów w dorzeczu górnego Dunaju [106], enklawy ludności skandynawskiej na południowych wybrzeżach Bałtyku [119]).

W zakresie drugiej grupy tematycznej prof. dr hab. H. Zoll-Adamikowa kierowała zespołem powołanym do źródłoznawczego opracowania materiałów z kompleksu grodowego w Stradowie, przygotowując ostatnio tom II tego opracowania, którego nie zdążyła już niestety ukończyć. W ramach Projektu Badawczego Zamawianego KBN nr 016-07 pt. *Polska w dobie Zjazdu Gnieźnieńskiego* koordynowała prace badawczo-weryfikacyjne grodzisk ziem krakowskiej, a w 1997 r. kierowała wykopaliskami nie badanych dawniej wałów podgrodzi w Stradowie. Eksploracja ta pozwoliła na poczynienie kilku nowych, istotnych ustaleń [174].

³ Obfity dorobek pisarski H. Zoll-Adamikowej w tej dziedzinie ilustruje załączona niżej bibliografia.

Trzecią dziedzinę Jej zainteresowań badawczych — której dużo uwagi poświęciła zwłaszcza w ostatnim dziesięcioleciu — stanowi problematyka dotycząca klasyfikacji typologiczno-chronologicznej wybranych typów zabytków, m.in. zabytków awarskich znalezionych w Polsce [107, 124], a także biżuterii srebrnej z wczesnośredniowiecznego skarbu z Zawady Lanckorońskiej [179]. Opracowanie tej ostatniej grupy ozdób, które H. Zoll-Adamikowa ukończyła zmagając się już z ciężką chorobą, znalazło się w przygotowanej z Jej inspiracji monografii skarbu opublikowanej przez Nią wraz z M. Dekówną i E.M. Nosek w końcu 1999 r. Bardzo cieszyła się tą książką.

Znaczący był Jej udział w pracach terenowych. Uczestniczyła w wykopaliskach na ponad 20 stanowiskach, w tym dwóch za granicą (w 1980 r. w Marmuyas w Hiszpanii, w 1988 r. w Jagodniak w Bośni), kierowała badaniami 10 obiektów (grodzisk w Tyńcu i na Wawelu oraz cmentarzysk w Jawczycach, Wiatowicach, Stradowie VI, Iwkowej i wspomnianych wyżej — Kornatce i Guciowie); konsultowała prace na siedmiu stanowiskach wczesnośredniowiecznych.

Brała udział — na ogół wygłaszając referaty — w kilkudziesięciu konferencjach krajowych oraz 20 zagranicznych (1970 r. — Berlin; 1975 r. — Bratysława; 1977 r. — Kilonia i Moskwa; 1978, 1983 i 1985 r. — Kijów; 1980 r. — Bruksela i Sofia; 1987 r. — Bad Homburg; 1988 r. — Sarajewo; 1989 r. — Szekszárd i Hamburg; 1991 r. — Wiedeń; 1992 r. — York i Bornholm; 1994 r. — Mikulčice, Kolonia, Nitra; 1998 r. — Strasburg). W ramach wyjazdów stypendialnych prowadziła studia w Wielkiej Brytanii (1958/1959 r.), Rumunii (1970 r.), Czechosłowacji (1976 r.), RFN (1977, 1994 r.), ZSRR (1980 r.), Austrii (1984 r.) i Szwecji (1995 r.).

Była bardzo zaangażowana również w prace z zakresu organizacji nauki i redakcyjne: pełniła funkcję zastępcy kierownika Pracowni Archeologicznej Kierownictwa Odnowienia Zamku Królewskiego na Wawelu (1955–1962), sekretarza naukowego Zakładu Archeologii Małopolski IHKM PAN w Krakowie (1968–1980), była członkiem Komisji Archeologicznej Oddziału PAN w Krakowie (od 1968 r.), Rady Naukowej Instytutu Archeologii i Etnologii PAN (od 1990 r.), Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN (od 1996 r.), współpracownikiem Komisji Prehistorii Karpat PAU (od 1996 r.), rzeczoznawcą Ministra Kultury i Sztuki dla badań wczesnego średniowiecza w Polsce południowej, członkiem korespondentem Deutsches Archäologisches Institut (od 1997 r.), sekretarzem Redakcji „Acta Archaeologica Carpathica”, sekretarzem Redakcji a następnie (od 1997 r.) zastępcą redaktora „Sprawozdań Archeologicznych”, współredaktorem „Acta Archaeologica Waweliana” (od 1991 r.).

W latach 1975–1994 prowadziła dla studentów V roku archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego wykład monograficzny pt. *Obrządek pogrzebowy wczesnośredniowiecznych Słowian*.

Pisała recenzje wydawnicze oraz dla Komitetu Badań Naukowych i zagranicznych instytucji przyznających granty.

Za swoją działalność została uhonorowana Odznaką Tysiąclecia Państwa Polskiego (1966 r.), Złotą Odznaką „Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej” (1978 r.), Złotą Odznaką Ministra Kultury i Sztuki „Za Opiekę nad Zabytkami” (1979 r.) oraz Złotym Krzyżem Zasługi (1994 r.).

Prof. dr hab. Helena Zoll-Adamikowa była typem badacza entuzjasty. Archeologia i praca naukowa były Jej wielką pasją, której poświęciła większą część życia. Tryskająca energią, ciągle nowymi pomysłami badawczymi, zawsze bardzo ruchliwa, stwarzała wokół siebie atmosferę ożywienia twórczego, któremu szybko ulegało otoczenie. Emanująca wewnętrzną siłą, dynamiczna, nie poddała się ciężkiej chorobie, starając się pracować w tym samym tempie i z tym samym silnym, emocjonalnym zaangażowaniem, co przedtem. I wydawało się, że zwalczyła chorobę. Snuła już projekty następnych prac, wyjazdów i spotkań z przyjaciółmi, gdy nieoczekiwanie dla wszystkich nagle odeszła. Środowisko nasze będzie długo odczuwać Jej brak.

Maria Dekówna

Bibliografia prac Heleny Zoll-Adamikowej

1953

1. *Archeologiczna Ekspedycja Podkarpacka*, „Z Otchłani Wieków”, R. 22, z. 6, s. 235–236.

1954

2. *Średniowieczne „Zamczysko” w powiecie jasielskim*, „Wierchy”, R. 23, s. 228–230.

1956

3. (rec.) F. S. W a l l i s, *Petrologie als Hilfsmittel der prähistorischen und mittelalterlichen Archäologie*, „Endeavour”, t. XIV, nr 55 — lipiec 1955 (edycja niemiecka), str. 141–151, [w:] „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, R. 4, nr 2, s. 322–323.

1958

4. *Dwa centra produkcji bransolet pętlcowych we wczesnym średniowieczu*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału PAN w Krakowie”, styczeń–czerwiec, s. 4–6.
5. (z A. Ż a k i m) *Grodzisko w Trzcinicy, pow. Jasło (Polska)*, „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 1, s. 114–116.
6. *Grupa kopców w Koźmicach Wielkich, pow. Kraków*, „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 1, s. 122–124.
7. *Kwestia wydzielenia wczesnośredniowiecznych grup plemiennych w świetle małopolskich materiałów nekropolicznych*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału PAN w Krakowie”, styczeń–czerwiec, s. 6–9.
8. *Wczesnośredniowieczne grodzisko w dolinie Wiaru (Polska)*, „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 1, s. 125–128.

1959

9. *Nowe drogi w zakresie konserwacji zabytków archeologicznych na terenie Wielkiej Brytanii*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału PAN w Krakowie”, styczeń–czerwiec, s. 8–10.
10. *Wczesnośredniowieczne grodzisko w Kopysnie, pow. Przemysł*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 5, s. 213–220.
11. (z E. D a b r o w s k a) *Z problematyki społecznej cmentarzysk wczesnośredniowiecznych — uwagi na marginesie pracy J. Gąssowskiego*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, R. 7, nr 2, s. 302–311.

1960

12. *Archeologia w Oddziale PAN w Krakowie*, „Z Otchłani Wieków”, R. 26, s. 363–364.
13. (rec.) M. M a c r e a, *Slawjanskij mogilnik w Someśni*, „Dacia”, t. II: 1958, s. 351–370, [w:] „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 2, s. 264–266.
14. *Nowa wystawa Muzeum Archeologicznego w Krakowie*, „Z Otchłani Wieków”, R. 26, s. 155–157.
15. *Wczesnośredniowieczna bransoleta znaleziona na Wawelu w roku 1955*, „Studia do dziejów Wawelu”, t. 2, s. 441–447.
16. *Zagadnienie konserwacji zabytków metalowych na terenie Wielkiej Brytanii*, „Przegląd Archeologiczny”, t. 12, s. 170–174.

1961

17. *Konserwacja mokrego drewna glikolem polietylenowym na terenie Wielkiej Brytanii (streszczenie)*, „Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków”, seria B, t. 3, s. 68–69.

18. (z L. K a l i n o w s k i m, Z. W o ź n i a k i e m, K. Ż u r o w s k ą) *Sprawozdanie z prac badawczo-wykopaliskowych w opactwie tynieckim*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału PAN w Krakowie”, lipiec–grudzień, s. 407–418.
19. (rec.) V o j t e c h B u d i n s k ý - K r i č k a, *Slovenské mohyly v Skalici*, „Archaeologica Slovaca Fontes”, t. II, Bratysława 1959, ss. 212, [w:] „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 3, s. 264–266.
20. *Wczesnośredniowieczne kopce-mogiły na obszarze Karpat*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału PAN w Krakowie”, styczeń–czerwiec, s. 65–68.
21. *Doraźne zabezpieczenie drewna in situ w odkrywkach archeologicznych*, „Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków”, seria B, t. 3, s. 121–123.

1962

22. *Perspektywy rozwojowe konserwatorstwa archeologicznego*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału PAN w Krakowie”, styczeń–czerwiec, s. 11.
23. *Wczesnośredniowieczne kopce-mogiły na obszarze Karpat*, „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 4, s. 133–157.
24. *Wyniki prac wykopaliskowych w Tyńcu w 1961 roku*, „Z Otchłani Wieków”, R. 28, z. 4, s. 286–294.
25. *Zespoły zabytkowe z grodziska Wietrzno-Bóbrka i ich znaczenie dla badań postępów osadnictwa w Karpatach polskich*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału PAN w Krakowie”, styczeń–czerwiec, s. 34.

1963

26. [za 1992] *Problemy archeologii Tyńca*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału PAN w Krakowie”, lipiec–grudzień, s. 354–356.
27. (z J. N i ż n i k i e m) *Z badań kopców-mogil w Jawczycach i Wiatowicach (Podkarpacie polskie) w latach 1960–1961*, „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 5, s. 25–39.

1964

28. *Sprawozdanie z badań kurhanu nr 15 na stanowisku I w Kornatce, pow. Myślenice*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału PAN w Krakowie”, styczeń–czerwiec, s. 19–20.
29. *Z badań nad wczesnośredniowiecznymi ciałopalnymi kurhanami w Małopolsce*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału PAN w Krakowie”, styczeń–czerwiec, s. 1–4.
30. *Z badań wczesnośredniowiecznych kurhanów ciałopalnych w Beskidzie Średnim*, „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 6, s. 47–52.

1965

31. *Kornatka*, [w:] *Słownik Starożytności Słowiańskich*, t. 2, cz. 2, Wrocław–Warszawa–Kraków, s. 480.
32. *Recenzja badań archeologicznych w kolegiacie wiślickiej*, [w:] *Kolegiata wiślicka. Konferencja zamykająca badania wykopaliskowe*, Kielce, s. 67–74.

1966

33. *Wczesnośredniowieczne cmentarzyska szkieletowe Małopolski*, cz. I. *Źródła*, „Prace Komisji Archeologicznej”, nr 6, Wrocław–Warszawa–Kraków, ss. 203.
34. *Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe na stan. VI w Stradowie, pow. Kazimierza Wielka*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 18, s. 258–270.

1967

35. *Małopolskie cmentarzyska z X–XII w. a kwestia recepcji chrześcijaństwa w Małopolsce*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, R. 15, nr 1, s. 41–54.
36. *Najstarsza ceramika z wczesnośredniowiecznych cmentarzysk Małopolski*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału PAN w Krakowie”, t. XI/2, s. 615–617.

1968

37. *Badania nad rytuałem ciałopalnym z pierwszych faz wczesnego średniowiecza w Małopolsce*, „Archeologia Polski”, t. 13, z. 2, s. 407–428.
38. *Ciałopalne kurhany wczesnośredniowieczne w Kornatce, pow. Myślenice w świetle badań lat 1963–1965*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 19, s. 305–335.
39. *Czworokątne konstrukcje drewniane w kurhanach ciałopalnych z Kornatki, pow. Myślenice*, „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 10, s. 141–155.
40. *Domopodobne zwęglone konstrukcje drewniane we wczesnośredniowiecznych kurhanach słowiańskich*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych Oddziału PAN w Krakowie”, t. XII/1, s. 37–39.

1969

41. *Results of the 1968 excavations of Early Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 21, s. 385–390.
42. *Survey of the 1967 investigations of Early Medieval sites*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 20, s. 405–410.

1970

43. (rec.) H. R e m p e l, *Reihengräberfriedhöfe des 8. bis 11. Jahrhunderts*, Teil 1: *Reihengräberfriedhöfe des 8. bis 11. Jahrhunderts aus Sachsen-Anhalt, Sachsen und Thüringen*, „Schriften der Sektion für Vor- und Frühgeschichte”, t. 20, 1966, ss. 194, [w:] „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 22, s. 499–503.
44. *Interpretacja niektórych zjawisk kulturowych w ciałopalnych kurhanach wczesnośredniowiecznych w świetle przekazów źródeł pisanych*, [w:] I Międzynarodowy Kongres Archeologii Słowiańskiej, t. V, Wrocław–Warszawa–Kraków, s. 428–444.
45. *Poszerzone posiedzenie naukowe Komisji Archeologicznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, poświęcone badaniom nad okresami późnolateńskim, rzymskim i wczesnośredniowiecznym w północnej części Dolnego Śląska*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 22, s. 519–520.

1971

46. *Próba periodyzacji wczesnośredniowiecznych praktyk pogrzebowych w Polsce*, „Archeologia Polski”, t. 16, z. 1/2, s. 541–556.
47. *Results of 1970 excavations of Early Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 23, s. 207–213.
48. (z Z. W o ź n i a k i e m) *Uwagi o topografii i stratygrafii wzgórza klasztorne w Tyńcu*, „Folia Historiae Artium”, t. 6/7, s. 15–48.
49. *Wczesnośredniowieczne cmentarzyska szkieletowe Małopolski*, cz. II. *Analiza*, „Prace Komisji Archeologicznej”, nr 11, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, ss. 218.

1972

50. *Major results of 1971 excavations of Early Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 24, s. 321–326.

51. *Zu den Brandbestattungsbräuchen der Slawen im 6. bis 10. Jahrhundert in Polen*, „Ethnographisch-Archäologische Zeitschrift”, R. 13, z. 4, s. 497–542.

1973

52. *Anzeichen von Veränderungen im Brandbestattungsritus in Polen in den ersten Phasen des frühen Mittelalters*, [w:] II. Internationaler Kongress für Slawische Archäologie. Berlin 1970. 24.8.–28.8, t. III, Berlin, s. 353–358.
53. *Major results of 1972 excavations of Early Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 25, s. 273–277.
54. *Symposium „Metody, wyniki i konsekwencje badań kości z grobów ciałopalnych”*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 25, s. 369–371.

1974

55. *Wyniki wstępnych badań wczesnośredniowiecznego zespołu osadniczego w Guciowie, pow. Zamość*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 26, s. 115–169.

1975

56. *Słowacja — archeologia*, [w:] Słownik Starożytności Słowiańskich, t. 5, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, s. 246–252.
57. *Wczesnośredniowieczne cmentarzyska ciałopalne Słowian na terenie Polski*, cz. I. Źródła, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, ss. 387.

1976

58. *Major results of 1975 excavations of Early Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 28, s. 277–281.
59. *Séminaire International „L'ancienne colonisation slave de Cracovie-Nowa Huta vue du côté des recherches actuelles sur la province culturelle dite celle de Prague” (Cracovie 9–10 Octobre 1974)*, „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 16, s. 255.
60. *Uwagi o sposobach badania wczesnośredniowiecznych kurhanów ciałopalnych*, „Archeologia Polski”, t. 21, z. 2, s. 281–318.

1977

61. (rec.) J. S e l i r a n d, *Eestlaste matmiskombed varafeodaalsete suhete tärkamise perioodil (11.–13. sajand)*, Tallinn 1974, [w:] „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 29, s. 321–323.
62. *Seminarium w Czernej pod Głogowem na temat „Problemy datowania najstarszego osadnictwa wczesnośredniowiecznego na Dolnym Śląsku”*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 29, s. 327–328.

1979

63. *Die Verwendbarkeit der Grabfunde aus dem 6.–10. Jh. für die Aussonderung der Stammesgruppen bei den Westslawen*, [w:] Rapports du IIIe Congrès International d'Archéologie Slave, Bratislava 7–14 septembre 1975, t. I, Bratislava, s. 941–952.
64. [za 1977] *Konstrukcje drewniane w ciałopalnych kurhanach słowiańskich. Typy — zasięgi — funkcja*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych Oddziału PAN w Krakowie”, t. XXI/1, s. 23–25.

65. *Major results of 1978 excavations of Early Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 31, s. 281–284.
66. *Ogólnopolska sesja naukowa w Opolu w dn. 23 V 1978 poświęcona wynikom badań na Ostrówku w Opolu*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 31, s. 348.
67. [za 1977] *Pochówek naziemny u Słowian w świetle źródeł pisanych*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych Oddziału PAN w Krakowie”, t. XXI/1, s. 22–23.
68. [za 1977] *Typy konstrukcji drewnianych w słowiańskich kurhanach ciałopalnych*, „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 17, s. 73–119.
69. *Wczesnośredniowieczne cmentarzyska ciałopalne Słowian na terenie Polski*, cz. II. *Analiza, wnioski*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, ss. 315.

1980

70. *Badania rozpoznawcze kopców w Iwkowej, woj. Tarnów*, „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 20, s. 157–162.
71. *Chodlik*, [w:] *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, wyd. 2, t. 4, Berlin–New York, s. 489–493.
72. *Major results of the 1979 excavations of Early Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 32, s. 349–352.
73. *Wandy kopiec*, [w:] *Słownik Starożytności Słowiańskich*, t. 6, cz. 2, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, s. 314–315.

1981

74. [1980/1981] *Die Grabsitten zwischen Elbe und Weichsel im 6. bis 10. Jh. als Quelle zur Religion der Westslawen*, „Slavica Gandensia”, t. 7–8, s. 113–121.
75. [za 1980] *Einheimische und fremde Elemente im Grabkult der Ostseeslawen*, „Offa”, t. 37, s. 184–196.
76. *Ślady wczesnosłowiańskiej chaty w Złotnikach pod Krakowem*, „Symposiones”, t. I, s. 185–192.

1982

77. *Die Überreste der Kremationseinrichtungen auf den frühmittelalterlichen slawischen Gräberfeldern*, [w:] *Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte*, t. II, Arbeits- und Forschungsberichte zur Sächsischen Bodendenkmalpflege, Beiheft 17, s. 87–96.
78. *Derevjannye konstrukcii v kurganach s trupositoženiem u vostočnych i zapadnych slavian*, „Sovetskaja Archeologija”, nr 4, s. 82–90.
79. *Major results of 1980 excavations of Early Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 33, s. 293–296.
80. [za 1980] *Wyobrażenia życia pozagrobowego u Słowian: dusze nieśmiertelne czy defuncti vivi?*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych Oddziału PAN w Krakowie”, t. XXIV/1, s. 4–5.

1983

81. *Major results of the 1981 excavations of Early Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 34, s. 315–317.
82. *Materiały nekropoliczne jako źródło do badania wyobrażeń życia pozagrobowego u pogańskich Słowian*, [w:] *Z polskich studiów slawistycznych*, seria VI, t. 2, Warszawa, s. 329–337.
83. [za 1981/1982] *Symposium poświęcone poganizmowi słowiańskiemu*, „Slavia Antiqua”, t. 28, s. 299–300.

1984

84. *Die oberirdischen Brandbestattungen bei den Slawen im Lichte der schriftlichen und archäologischen Quellen*, „Archeologia Polona”, t. 21–22, s. 223–232.
85. [za 1983] *Major results of 1982 excavations of Early and Late Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 35, s. 305–308.
86. *Major results of 1983 excavations of Early Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 36, s. 329–332.
87. [za 1979–1981] *Pochówek naziemny u Słowian wczesnośredniowiecznych w świetle źródeł pisanych i archeologicznych*, „Sprawozdania Wydziału Historii i Nauk Społecznych”, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, nr 97–99, s. 39–42.

1985

88. *Chata z praskim typem ceramiki ze Złotnik, woj. miejskie krakowskie*, „Archeologia Polski”, t. 30, z. 1, s. 161–173.
89. *Dziedzice*, [w:] *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, t. 6/3–4, Berlin–New York, s. 317–319.
90. *Major results of 1984 excavations of Early Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 37, s. 337–340.

1986

91. *Major results of 1985 excavations of Early Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 38, s. 387–390.

1987

92. (rec.) B a r b a r a S a s s e, *Die Sozialstruktur Böhmens in der Frühzeit. Historisch-archäologische Untersuchungen zum 9.–12. Jahrhundert*, „Berliner Historische Studien”, t. 7, Germania Slavica IV, Berlin 1982, 380 ss., [w:] „Archeologia Polski”, t. 32, z. 2, s. 435–448.

1988

93. *Eiserner Bestandteil einer Riemengarnitur aus dem Burgwall in Stradów*, „Slovenská archeológia”, t. 36, nr 2, s. 277–281.
94. *Major results of 1986 excavations of Early Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 39, s. 395–398.
95. *Przyczyny i formy recepcji rytuału szkieletowego u Słowian nadbałtyckich we wczesnym średniowieczu*, „Przegląd Archeologiczny”, t. 35, s. 183–229.
96. (z W. H e n s l e m) *Sprawozdanie delegacji Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN z udziału w V Międzynarodowym Kongresie Archeologii Słowiańskiej w Kijowie*, „Slavia Antiqua”, t. 31, s. 323–327.
97. [za 1984–1985] *Stan badań nad osadnictwem słowiańskim w Austrii*, „Sprawozdania Wydziału Historii i Nauk Społecznych”, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, nr 103, s. 9–12.
98. [za 1984–1987] *Symposium p.t. „Małopolskie budownictwo obronne”*, „Slavia Antiqua”, t. 30, s. 165–167.
99. *Wczesnośredniowieczne półziemianki z tzw. korytarzykami z grodziska w Stradowie*, [w:] *Trudy V Meždunarodnogo Kongressa Archeologov-Slavistov*, t. II, Kiev, s. 189–194.
100. [za 1986] *Zagadnienia pogranicza polsko-ruskiego [głos w dyskusji na sesji: „1000-lecie pierwszej wzmianki historycznej o Przemyślu z 981 r.”]*, „Rocznik Przemyski”, R. 24/25, s. 346–348.

1989

101. (rec.) E w a l d S c h u l d t, *Groß Raden. Ein slawischer Tempelort des 9./10. Jahrhunderts in Mecklenburg*, Berlin 1985, 234 ss., [w:] „Germania”, t. 67, z. 1, s. 259–266.
102. *Kolokwium międzynarodowe „Aux origines des cultures slaves”, Bad Homburg (RFN) 14–18 grudnia 1987 r.*, „Archeologia Polski”, t. 34, z. 2, s. 502–503.
103. *Major results of 1987 excavations of Early Medieval sites in Poland*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 40, s. 405–407.

1990

104. (rec.) B r i g i t t a M a d e r, *Die Alpenlawen in der Steiermark. Eine toponomastisch-archäologische Untersuchung*, Wien 1986, 170 ss., [w:] „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 41, s. 369–371.
105. [1989–1990] *Pochówki dostojników kościelnych i świeckich w Polsce wczesnopiastowskiej (na podstawie źródeł archeologicznych)*, „Roczniki Historyczne”, R. 55–56, s. 33–70.
106. *Slawisch-awarische Grenzzone im Lichte der Grabfunde*, „A Wosinsky Mór Muzeum Évkönyve”, t. 15, s. 97–102.
107. *W sprawie chronologii i sposobu publikacji okucia awarskiego z Dobrzyńa Matego*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 42, s. 361–364.

1991

- 108–116. *Deutschfeistritz, Diemlach, Eggendorf, Förk, Grötsch, Guciów, Hohenberg, Holzwiesen, Judendorf*, [w:] *Słownik Starożytności Słowiańskich*, t. 8, cz. 1, Wrocław–Warszawa–Kra-ków–Gdańsk–Łódź, s. 29–30, 45–46, 110, 133, 180, 187–188, 208–209, 210–211, 257.
117. *Frühmittelalterliche Bestattungen der Würdenträger in Polen (Mitte des 10. bis Mitte des 12. Jh.)*, „Przegląd Archeologiczny”, t. 38, s. 109–136.
118. (rec.) *Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca 5. až z 13. storočia*. Tom I, Bratislava, hlavné mesto SSR a Západoslovenský kraj, część 1 i 2, Nitra 1989, 521 ss., [w:] „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 43, s. 339–341.
119. *Problem osadnictwa skandynawskiego na południowych wybrzeżach Bałtyku w IX–X wieku*, [w:] *Pogranicze słowiańsko-germańskie we wczesnym średniowieczu*, A. Żaki red., II sympozjum historyczno-archeologiczne, Polski Uniwersytet Na Obczyźnie, „Zeszyty Naukowe”, N.S. nr 4, s. 53–62.

1992

120. (rec.) C s a n á d B á l i n t, *Südungarn im 10. Jahrhundert, Budapest 1991*, „Studia Archaeologica” XI, 228 ss., [w:] „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 31, s. 209–213.
121. (z A. T y n i e c) *Stan i potrzeby badań nad wczesnośredniowiecznymi cmentarzyskami Małopolski*, [w:] *Stan i potrzeby badań nad wczesnym średniowieczem w Polsce. Materiały z konferencji Poznań 14–16 grudnia 1987 roku*, Z. Kurnatowska red., Poznań–Wrocław–Warszawa, s. 213–223.
122. [za 1991] (z M. D e k ó w n a) *Symposium „Cultural and trade connections in central and east Europe during the Early Middle Ages (568–895)”*, Szekszárd-Tengelic (Węgry), 11–14 maja 1989 r., „Archeologia Polski”, t. 36, z. 1–2, s. 330–333.
123. (z U. M a j) *W kwestii chronologii wczesnośredniowiecznego grodziska w Stradowie*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 44, s. 273–296.
124. *Zur Chronologie der awarenzeitlichen Funde aus Polen*, [w:] *Probleme der relativen und absoluten Chronologie ab Latènezeit bis zum Frühmittelalter. Materialien des III. Internationalen Symposiums: Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im nördlichen Mit-*

teldonagebiet, Kraków–Karniowce 3.–7. Dezember 1990, K. Godłowski, R. Madyda-Legutko red., Kraków, s. 297–315.

1993

125. (rec.) D i r k M e i e r, *Scharstorf. Eine slawische Burg in Ostholstein und ihr Umland*, Neumünster 1990, „Offa-Bücher”, t. 70, 181 ss., [w:] „Germania”, t. 71, s. 273–277.
126. (rec.) *K problematike osídlenia stredodunajskej oblasti vo včasnóm stredoveku*, praca zbiorowa pod redakcją Z. Čilinskej, Nitra 1991, 332 ss., [w:] „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 45, s. 242–243.
127. *W kwestii genezy słowiańskich praktyk pogrzebowych*, [w:] *Miscellanea archaeologica Thad- daeo Malinowski dedicata*, F. Rożnowski red., Słupsk–Poznań, s. 377–385.
128. (rec.) W a l t e r M e l z e r, *Das frühmittelalterliche Gräberfeld von Wünnenberg- -Fürstenberg, Kreis Paderborn*, Münster 1991, 161 ss., [w:] „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 45, s. 239–242.

1994

129. [1993–1994] (rec.) *Awarenforschungen*, redaktor i wydawca Falko Daim, Wien 1992, t. 1 — 577 ss., t. 2 — s. 583–1228, [w:] „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 32, s. 222–225.
130. [za 1992] *Cmentarzyska słowiańskie w strefie wpływów karolińsko-ottońskich*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału PAN w Krakowie”, t. XXXVI/1–2, s. 1–2.
131. *Die Einführung der Körperbestattung bei den Slawen an der Ostsee*, „Archäologisches Korrespondenzblatt”, R. 24, z. 1, s. 81–93.
132. *Formy konwersji Słowiańszczyzny wczesnośredniowiecznej a problem przedpiastowskiej chry- stianizacji Małopolski*, [w:] *Rola Krakowa w dziejach narodu*, t. 13, *Chrystianizacja Polski południowej*, Kraków, s. 131–140.
133. [za 1993] *Formy konwersji Słowiańszczyzny wczesnośredniowiecznej a problem przed- piastowskiej chrystianizacji Małopolski*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych Oddziału PAN w Krakowie”, t. XXXVII/2, s. 1–3.

1995

134. *Die Jenseitsvorstellungen bei den heidnischen Slawen: defuncti vivi oder immaterielle Seelen?*, „Przegląd Archeologiczny”, t. 43, s. 123–126.
135. (rec.) E g o n W a m e r s, *Die frühmittelalterlichen Lesefunde aus der Löhrrstraße (Baustelle Hilton II) in Mainz*, Mainz 1994, 267 ss., [w:] „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 47, s. 300–303.
136. (rec.) L j u d m i l a V. P e k e r s k a j a, D a f y d d K i d d, *Der Silberschatz von Martynovka (Ukraine) aus dem 6. und 7. Jahrhundert*, redakcja Falko Daim, artykuły uzupeł- niające Michael Cowell, István Erdélyi, Janet Lang, Marlia Mundell Mango, Nigel Meeks, Oleg M. Prichodnjuk, Innsbruck 1994, 175 ss., [w:] „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 47, s. 295–299.
137. *Pochówki benedyktynów tynieckich jako impuls do dyskusji nad średniowiecznym rytuałem pogrzebowym w ośrodkach monastycznych*, [w:] *Sympozja*, t. 9, *Klasztor w kulturze średnio- wiecznej Polski*, Opole, s. 145–147.

1996

138. *Archäologische Quellen aus dem Burgwallkomplex Stradów — Methoden und Perspektiven von Bearbeitung und Auswertung*, [w:] *Internationale Tagungen in Mikulčice*, t. III, *Frühmittel- alterliche Machtzentren in Mitteleuropa — mehrjährige Grabungen und ihre Auswertung. Sympo- sion Mikulčice, 5.–9. September 1994*, Č. Staňa, L. Poláček red., Brno, s. 69–83.

139. *Awarska ozdoba uprząży końskiej z Lubomi, woj. Katowice*, [w:] *Słowiańszczyzna w Europie średniowiecznej*, Z. Kurnatowska red., t. I, Wrocław, s. 263–268.
140. (rec.) *Das awarische Corpus (Avar Corpus Füzetek)*, Debrecen–Budapest 1994. Beihefte I: Gyula Török, *Das awarenzeitliche Gräberfeld von Solymár*, 176 ss.; Beihefte II: László Madarász, *Das awarenzeitliche Gräberfeld von Jászapáti*, 256 ss. [w:] „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 48, s. 235–238.
141. (rec.) E. W a r m e r s, *Die frühmittelalterlichen Lesefunde aus der Löhrrstraße (Baustelle Hilton) in Mainz, Mainz 1994*, [w:] „Archaeologia Polona”, t. 34, s. 244–247.
- 142–157. *Hohenau, karantańsko-ketlaska kultura, Köttlach, Krungl, Leibnitz-Altenmarkt, Messern, Micheldorf, Oberleis, Pitten, Pottenbrunn, Schweinbach, Sierninghofen, Sopronkőhida, Staasdorf, Staningersdorf, Wimm*, [w:] *Słownik Starożytności Słowiańskich*, t. 8, cz. 2, Suplement A–Ž, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź, s. 331, 347–349, 370–371, 375–376, 389, 440–441, 444–448, 486, 513–516, 522–523, 560, 563–564, 567–568, 568–569, 569, 605–607.
158. (rec.) L j u d m i l a V. P e k a r s k a j a, D a f y d d K i d d, *Der Silberschatz von Martynovka (Ukraine) aus dem 6. und 7. Jahrhundert*. Edited by Falko Daim with additional articles by Michael Cowell, Istvan Erdelyi, Janet Lang, Marlia Mundell Mango, Nigel Meeks, Oleg M. Prichodnjuk, Innsbruck 1994, 175 pp. [w:] „Archaeologia Polona”, t. 34, s. 240–244.
159. *W sprawie wniosku o strukturach krewniaczych i związkach międzypopulacyjnych na podstawie wybranych cmentarzysk wczesnośredniowiecznych*, „Archeologia Polski”, t. 41, z. 1–2, s. 176–181.
160. *Wczesnośredniowieczny obrządek pogrzebowy a zróżnicowanie etniczne na pograniczu polsko-ruskim*, [w:] *Początki sąsiedztwa. Pogranicze etniczne polsko-rusko-słowackie w średniowieczu*, M. Parczewski, S. Czopek red., Rzeszów, s. 81–90.
161. *Zur Frage der großmährischen bzw. böhmischen Christianisierung Südpolens im Lichte der Grabfunde*, [w:] *Ethnische und kulturelle Verhältnisse an der mittleren Donau vom 6. bis zum 11. Jahrhundert*, D. Bialeková, J. Zábojník red., Bratislava, s. 305–312.

1997

162. *Bestattungssitten als wesentliches Zeugnis der Christianisierung bei den Slawen*, [w:] *Early Christianity in Central and East Europe*, P. Urbańczyk red., Warszawa, s. 39–42.
163. *Elementy ordo defunctorum średniowiecznych benedyktynów tyńskich (na podstawie wykopalisk)*, [w:] *Śmierć w dawnej Europie. Zbiór studiów*, M. Derwich red., „Acta Universitatis Wratislaviensis” No 1863, „Historia”, t. 129, s. 73–86.
164. *Gräberfelder des 8./9.–10./11. Jhs. mit skandinavischen Komponenten im slawischen Ostseeraum*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 49, s. 9–19.
165. [za 1995] *Modele recepcji rytuału szkieletowego u Słowian wschodnich i zachodnich*, „Światowit”, t. 40, s. 174–184.
166. [za 1996] *Okucia wczesnokarolińskie w basenie środkowego Dunaju*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych Oddziału PAN w Krakowie”, t. XL/1, s. 2–4.
167. *Stan badań nad obrzędowością pogrzebową Słowian*, „Slavia Antiqua”, t. 38, s. 65–80.
168. *Wczesnośredniowieczne półziemianki z tzw. korytarzykami z grodziska w Stradowie*, „Archeologia Polski”, t. 42, z. 1–2, s. 161–173.

1998

169. [za 1997] *Dwuzębne haczyki z tulejką na Słowiańszczyźnie*, „Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych Oddziału PAN w Krakowie”, t. XLI/1, s. 3–5.
170. *Dwuzębny haczyk z tulejką ze Stradowa — narzędzie rybackie czy kuchenne?*, [w:] *Kraje słowiańskie w wiekach średnich. Profanum i sacrum*, H. Kóčka-Krenz, W. Łosiński red., Poznań, s. 312–321.

171. *Eine Knopfriemenzunge kleinen Formats vom Wawel in Kraków. Das östlichste Vorkommen frühkarolingischer Tierornamentik*, [w:] *Studien zur Archäologie des Ostseeraumes. Von der Eisenzeit zum Mittelalter. Festschrift für Michael Müller-Wille*, A. Wesse red., Neumünster, s. 515–520.
172. [1997–1998] (rec.) É v a G a r a m, *Das awarenzeitliche Gräberfeld von Tiszafüred*, w serii: *Cemeteries of the Avar Period (567–829) in Hungary*, t. 3, Akadémiai Kiadó, Budapest 1995, [w:] „Acta Archaeologica Carpathica”, t. 34, s. 232–235.
173. *Nazemnye pogrebenija s truposożženiem u slawjan v svete pis'mennych i archeologičeskich istočnikov*, „Rossijskaja Archeologija”, nr 1, s. 84–90.
174. (z M. W o ł o s z y n e m) *Pierwsze badania wałów podgrodzi w Stradowie w 1997 r.*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 50, s. 229–264.
175. *Wczesnokarolińskie okucie z ornamentem zoomorficznym znalezione w Krakowie na Wawelu*, „Acta Archaeologica Waweliana”, t. 2, s. 93–104.
176. *Zum Beginn der Körperbestattung bei den Westslawen*, [w:] *Rom und Byzanz im Norden. Mission und Glaubenswechsel im Ostseeraum während des 8.–14. Jahrhunderts*, M. Müller-Wille red., t. II, Abhandlungen der Geistes- und Sozialwissenschaftlichen Klasse, R. 1997, nr 3/II, Mainz–Stuttgart, s. 227–238.

1999

177. *Introduction*, [w:] H. Z o l l - A d a m i k o w a, M. D e k ó w n a, E. M. N o s e k, *The Early Mediaeval hoard from Zawada Lanckorońska (Upper Vistula River)*, Warszawa, s. 11–18.
178. *Clay vessel*, [w:] H. Z o l l - A d a m i k o w a, M. D e k ó w n a, E. M. N o s e k, *The Early Mediaeval hoard...*, s. 19–23.
179. *Silver ornaments: The catalogue* (z E. M. N o s e k). *Typological and chronological analysis*, [w:] H. Z o l l - A d a m i k o w a, M. D e k ó w n a, E. M. N o s e k, *The Early Mediaeval hoard...*, s. 71–78, 96–130.
180. (z M. D e k ó w n a) *Final remarks*, [w:] H. Z o l l - A d a m i k o w a, M. D e k ó w n a, E. M. N o s e k, *The Early Mediaeval hoard...*, s. 131–132.
181. *Potrzeby zmian w teorii i praktyce poczynań nad ochroną archeologicznych dóbr kultury*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 51, s. 319–324.

2000

182. *Lunula ze skarbu z Zawady Lanckorońskiej. Chronologia i nawiązania kulturowe*, [w:] *150 lat Muzeum Archeologicznego w Krakowie*, Kraków, s. 321–332.
183. *Problem datowania grodziska w Stradowie w świetle najnowszych badań*, [w:] *Osadnictwo i architektura ziem polskich w dobie Zjazdu Gnieźnieńskiego*, A. Buko, Z. Świechowski red., Warszawa, s. 245–248.

w druku

184. *Postępy chrystianizacji Słowian przed rokiem 1000 (na podstawie źródeł nekropolicznych)*, [w:] *Św. Wojciech i jego czasy*, A. Żaki red., III sympozjum historyczno-archeologiczne, Polski Uniwersytet Na Obczyźnie, Kraków (wyd. PAU).

Opracowała Dorota Cyngot